

Skolans individualisering

En studie om dess möjligheter och konsekvenser

Björn Andersson

Examensarbete 10 poäng
i Lärarutbildningen

Vårterminen 2007

Abstract

Björn Andersson

Skolans individualisering

En studie om dess möjligheter och konsekvenser

The individualisation of the school

A study about it's possibility and consequences

Antal sidor: 39

Syftet med detta arbete var att kartlägga, beskriva och förklara hur lärare i yrkesinriktade ämnen och lärare i teoretiska ämnen såg på individualisering och hur de arbetade för att uppnå en sådan undervisning. Med individualisering så menade jag hur man ser varje enskild elev i skolverksamheten. Min undersökning var en kvalitativ komparativ undersökning mellan lärare i yrkesinriktade ämnen och lärare i teoretiska ämnen som genomfördes genom intervjuer. Det jag kortfattat kom fram till i min undersökning var att samtliga lärare var medvetna om att de skulle genomföra en individualiserad undervisning då det står i läroplanen. Alla nämnde också för stora klasser som ett stort problem då de kände att de inte kan se alla. De lärare som hade mindre klasser upplevde att det förenklade problematiken att lyckas se varje enskild individ. Min undersökning visade att det som skiljer de två undersökta grupperna var att de tyckte det var olika viktigt. Lärarna i de teoretiska ämnena såg det mera som ett måste medan lärarna i yrkesinriktade ämnen såg till fördelarna med individualisering i större utsträckning. En annan slutsats var att lärarna i yrkesinriktade ämnen hade en större kontakt med sina elever utanför klassrumssituationen. Lärarna i de teoretiska ämnena nämnde också vikten av detta men betonade det i betydligt mindre omfattning.

Sökord: Individualisering, lärare i teoretiska ämnen, lärare i yrkesinriktade ämnen, arbetssätt

Postadress

Växjö Universitet
351 95 Växjö

Gatuadress

Universitetsplatsen

Telefon

0470-70 80 00

E-post

lub@lub.vxu.se

Förord

Ett stor tack till min handledare Peter Borén för tips, idéer och litteratur. Jag vill även tacka min undersöknings respondenter för deras tid och hjälp.

Innehåll

Teori

1. Inledning och bakgrund	1
2. Syfte och problemformulering	2
2.1 Disposition	2
3. Teoretisk bakgrund	3
3.1 Innebörden av en individualiserad skola	3
3.2 Vad säger läroplaner om individualiserad undervisning?	3
3.2.1 Tidigare läroplaner (Lgy 70)	3
3.2.2 Nuvarande läroplanen (Lpf94)	4
3.3 Varför skall vi ha en individualiserad undervisning?	4
3.3.1 Historiskt perspektiv över svensk utbildning	4
3.3.2 Fördelar med en individualiserad skola	5
3.4 Lipskys teser angående en individualiserad undervisning?	7
3.4.1 Definition av gatubyråkrat	7
3.4.2 Gatubyråkraternas problem gällande individualisering	8
3.4.2.1 Arbetsstress	8
3.4.2.2 Resursbrist som leder till hög arbetsbörda	8
3.4.2.3 Rolloklarhet	9
3.4.2.4 Övriga problem	9
3.5 Hur kan man genomföra en individualiserad undervisning?	10
3.5.1 Eleven – en outnyttjad resurs?	10
3.5.1.1 Läraren eller eleven i centrum?	11
3.5.1.2 Arbeta i egen takt	11
3.5.2 Läraren som elevresurs	12
3.5.2.1 Blomkvist arbete med styrdokument	12
3.5.2.2 Blomkvist olika metoder vid olika arbetsformer	13
3.5.3 Problembaserat lärande för att individualisera	14
3.5.3.1 Vad är kunskap?	15
3.5.3.2 Att tillskansa sig kunskap	15
3.5.3.3 Presentation av PBL-metoden	16

Empiri

4. Metod	17
4.1 Urval	18
4.2 Validitets- och reliabilitetsaspekter	18
4.3 Etik	19
4.4 Genomförande	19
5. Resultat och analys	20
5.1 redovisning av intervjuer	20
5.1.1 Teoretiska lärare	20
5.1.1.1 Intervju 1	20
5.1.1.2 Intervju 2	22
5.1.1.3 Intervju 3	23
5.1.1.4 Intervju 4	24
5.1.2 Yrkeslärare	24
5.1.2.1 Intervju 5	24
5.1.2.2 Intervju 6	25
5.1.2.3 Intervju 7	26
5.1.2.4 Intervju 8	28
5.2 Analys av intervjuer	29
5.2.1 Fördelar gällande en individualiserad undervisning	29
5.2.2 Problem gällande en individualiserad undervisning	29
5.2.3 Hur respondenterna arbetar med en individualiserad undervisning	30
5.2.3.1 Utanför klassrumssituationen	30
5.2.3.2 Under klassrumssituationen	31
6. Diskussion och slutsatser	33
6.1 Metodkritik	33
6.2 Diskussion och slutsatser gällande mitt arbete om individualisering	34
6.2.1 Fördelar med en individualiserad undervisning	34
6.2.2 Problem med individualiserad undervisning	35
6.2.3 Hur skall man genomföra en individualiserad undervisning?	35
6.3 Praktiska tillämpningar	36
6.4 Förslag till vidare forskning	37

Referenser

Bilaga 1

1. Inledning och bakgrund

”Skolans uppgift är att låta varje enskild elev finna sin unika egenart och därigenom kunna delta i samhällslivet genom att ge sitt bästa i ansvarig frihet.”

Skolverket, *Lpf 94* (1994), s 3

Tänk dig en situation där en elev haft en väldigt god uppväxt och alltid haft lätt för skolan, en annan elev tycker att skolan är tråkig och vill hellre vara i matsalen och umgås med sina vänner. En tredje elev bor med sina missbrukande och våldsamma föräldrar, ytterligare en elev sitter uppe på nätterna och spelar spel vilket medför koncentrationssvårigheter under lektionerna. Dessa elever kommer vi alla som lärare att stöta på och lägg där till en massa andra individer med olika erfarenheter, behov och förutsättningar. Det ter sig då naturligt att man inte kan bedriva en undervisning där man ser sin elevgrupp som en homogen massa. Då bör man alltså idka en undervisning som är anpassad efter varje enskild elev för att kunna hantera denna situation.

Jag har valt att skriva om den individualiseringen som skett inom skolan och vilka konsekvenser det fått och fortfarande har över undervisningen. Individualisering betyder att du skall anpassa din undervisning till varje enskild elev¹.

Jag vill undersöka skillnader och likheter i arbete med individanpassad undervisning mellan lärare i yrkesinriktade ämnen och lärare i teoretiska ämnen. Ser deras arbetsmetoder annorlunda ut? Har de olika förutsättningar för att bedriva sin undervisning?

¹ *Pedagogisk uppslagsbok – Från a till ö utan pekpinna* (Stockholm 1996) s. 269

2. Syfte och problemformulering

Läroplanen ger inte lärare rätten att välja om de vill bedriva en individualiserad undervisning eller inte utan det är ett måste. Syftet med denna studie är att kartlägga, beskriva och förklara hur lärare i yrkesinriktade ämnen och lärare i teoretiska ämnen uppfattar och arbetar för att individualisera sin undervisning. Det är den frivilliga skolformen gymnasiet som är i fokus i mitt arbete

Min problemformulering är följande: *Hur arbetar lärare i teoretiska ämnen och lärare i yrkesinriktade ämnen med att individualisera sin undervisning och vad är deras uppfattningar gällande begreppet?* Till hjälp för min studie använder jag mig av delfrågan:

- Vilka skillnader och likheter finns gällande lärare i yrkesinriktade ämnen och lärare i teoretiska ämnen om dess tankar kring begreppet individualisering?

2.1 Disposition

Studien består av två större delar, en teoretisk och en empirisk. Inledning, syfte, problemformulering samt den teoretiska bakgrunden ligger under den teoretiska delen. Under den empiriska delen så tar jag upp metod, resultat, analys och en avslutande diskussion.

3. Teoretisk bakgrund

Litteraturen koncentreras på ett antal böcker inom ämnet individualisering i ett skolsammanhang. Jag har letat efter avhandlingar och undersökningar och hittat ett fåtal som även kommer att tas upp. Till att börja med tycker jag det är relevant att beskriva vad individualisering inom ett skolsammanhang betyder

3.1 Innebörden av en individualiserad skola

Den definitionen av individualisering jag kommer att använda mig av är tagen ifrån den *pedagogiska uppslagsboken*. Där står det att individualiserad undervisning betyder att "undervisningen skall anpassas till varje enskild elev".² Detta är även något som Lpf 94 starkt betonar vilket jag kommer gå in på³.

3.2 Vad säger läroplaner om individualiserad undervisning?

3.2.1 Tidigare läroplaner (Lgy 70)

Först i *Lgy 70* betonas i stor utsträckning vikten av individualiserad undervisning. I avsnittet "eleven i centrum" kan man läsa att "de som verkar inom skolan skall visa aktning för elevernas människovärde och söka skaffa sig kännedom om deras egenart och förutsättningar samt söka främja deras personliga mognad till fria, självständiga och harmoniska människor". Eleverna skall också få en chans att kunna påverka de villkor som finns för arbetet. Vidare står det att gymnasieskolans skall utarbetas på så sätt att det finns studievägar och arbetsätt som främjar varje elevs personliga utveckling.⁴

Lärarens kontakt med sina elevers föräldrar betonas också då det ger en kännedom om varje elevs olika bakgrund. På så sätt får lärarna bättre inblick i sina elevers vardag och kan på så sätt bedriva en bättre undervisning.⁵

Att läraren väljer metod efter elevernas och sina egna förutsättningar ses också som positivt då det stimulerar den fortgående pedagogiska utvecklingen. I all undervisning skall det finnas utrymme för en individualisering genom att det skall finnas en hänsyn till elevernas

² *Pedagogisk uppslagsbok – Från a till ö utan pekpinna* (Stockholm 1996) s. 269

³ Lpf 94, *Läroplan för de frivilliga skolformerna*. (Stockholm 1994)

⁴ Lgy 70, *Läroplan för gymnasieskolan* (Stockholm 1975) s. 10

⁵ *Ibid.* s. 20

förutsättningar. Genom att få vara med och bestämma gällande både verksamhetsformer och ämnesstoff så kan de individuella intressena hos eleverna tillfredställas.⁶

3.2.2 Lpf94

Individualisering som begrepp finns inte med i Läroplanen för de frivilliga skolformerna (Lpf 94) men dock finns det flera meningar där vikten av att se individen och utgå ifrån dennes behov, förutsättningar, erfarenheter.⁷

Det står i läroplanen att en undervisning som anpassas till varje individs förutsättningar och behov skall bedrivas.⁸ Du skall som lärare bedriva en undervisning som utgår ”från den enskilde elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande”. Läraren skall på samma sätt styrka varje elevs självförtroende och öka dess vilja och förmåga till lärande. Arbetet läraren genomför skall också organiseras på ett sådant sätt att alla individer utvecklas efter sin egen förmåga och samtidigt har en stor vilja att utveckla den.⁹ Läraren skall även kontinuerlig ge varje elev information om dennes ”utvecklingsbehov och framgångar i sina studier”.¹⁰

3.3 Varför skall vi ha en individualiserad undervisning?

För att besvara denna fråga så bör vi se tillbaka på hur det svenska samhället har förändrats över tid. Förändringar i samhället bör väl dessutom innebära förändringar inom skolväsendet och hur undervisning skall bedrivas?

3.3.1 Historiskt perspektiv över svensk utbildning

Ågren skriver att under den tid vi hade ett utpräglat industrisamhälle så hade vi en skola som fungerade efter dessa förutsättningar¹¹. De praktiska linjerna utbildade i stort sätt färdig arbetskraft till industrierna medan de teoretiska linjerna gav en grund för vidare studier. Elevgrupperna hade sina homogena mål och därför fördes en undervisning som riktade sig till kollektivet. Ågren menar att detta innebar att fokuseringen på individen inte fanns i särskilt stor utsträckning. Den mesta undervisningen bedrevs i helklass. Kursplanen bestämde kursens

⁶ Lgy 70, *Läroplan för gymnasieskolan* (Stockholm 1975) s. 31

⁷ Monika Vinterek, *Individualisering i ett skolsammanhang* (Kalmar 2006) s. 33

⁸ Lpf 94, *Läroplan för de frivilliga skolformerna*. (Stockholm 1994) s. 4, 6

⁹ *Ibid.* s. 11

¹⁰ *Ibid.* s. 16

¹¹ Lena Ågren (red) (red), *Att arbeta individanpassat i gymnasiet* (Kalmar 1997) s. 9

innehåll, läraren lektionsinnehållet och undervisningen riktades till kollektivet. Lärarens roll var traditionellt starkt ledarcentrerad. Det var läraren som skulle ”förmedla kunskap” till eleverna. Ågren menar att man alltså på ett sätt flyttade lärarens kunskap in från lärarens huvud till elevens. Detta sätt att tänka speglar de klassrum som finns än idag där läraren ofta är placerad i centrum. Läraren var alltså i centrum och gav en likvärdig information till alla sina elever oavsett deras bakgrund, erfarenheter eller förutsättningar. Denna undervisningsform var dock rationell då man ville att alla skulle lära sig samma saker under samma tid.¹²

Ågren fortsätter att kraven på de anställda inom industrin började ändras. Man gick ifrån många lågutbildade och få högutbildade till krav på en arbetskraft som skulle vara förändringsbenägen, flexibel, självständig och som även skulle kunna fatta självständiga beslut. Även högskolor förändrades med större krav på studenterna än tidigare att kunna tänka självständigt och kritiskt. Metoder som högskolor arbetar mera med än tidigare är exempelvis PBL (problembaserat lärande) och andra elevaktiva arbetsätt och detta med anledning för att ge eleverna något de borde ha fått i gymnasieskolan. Genom dessa förändrade krav på kunskaper och egenskaper så bör det även finnas en skola som kan möta dessa.¹³

3.3.2 Fördelar med en individualiserad skola

Ågren menar att vi inte kan ha en undervisning som riktar sig till ett stort antal elever och hoppas att de lär sig på samma sätt, under lika långt tid och samma saker. Man kan inte utgå ifrån att alla elever ”hör lika bra, ser lika bra, är intresserade av exakt samma saker och har samma mål”. Ågren menar att den enda väg för att se alla individer är genom att sätta individen i centrum och göra eleven delaktig. Lärarens uppgift är inte att förmedla färdigtänkta tankar och redan dragna slutsatser till eleven utan förse dem med verktyg för sina studier.¹⁴

Ågren tar upp tre argument för att bedriva en individualiserad undervisning. Argumenten är ”demokratisäkring”, ”styrdokumentet vägleder” och ”vad säger forskningen?”.

Argument 1: Demokratisäkring

Ågren menar att begreppet ”en gymnasieskola för alla” måste vara en del av grunden för vår demokrati. Alla medborgare måste få chansen att få en fullvärdig utbildning. För att denna utbildning skall kännas viktig för individen så måste han ha inflyttande över sina studier. Ågren

¹² Lena Ågren (red) (red), *Att arbeta individanpassat i gymnasiet* (Kalmar 1997) s. 9

¹³ Ibid. s. 10

¹⁴ Ibid. s. 11

skriver vidare att eleverna måste få välja uppgifter de klarar för att få uppleva att de kan lyckas och få ett starkare självförtroende. Man måste alltså möta eleverna där de befinner sig vilket betyder att man måste utföra en individanpassad undervisning. Om eleverna känner att de klarar en uppgift så stimuleras de och kan gå vidare till nästa uppgift osv.

Ågren beskriver även förändringen av samhället och vårt svenska folkhem. Vi är nu en nation med stor mångfald och mindre enhetlighet än förr. Många trötta och heltidsarbetande föräldrar har svårt att stå emot sina barn så skolans fostrande roll är därför viktigare än tidigare. Att ta hänsyn till den enskilde elevens förutsättningar, behov och erfarenheter är därmed det främsta skälet till att arbete individualiserat.¹⁵

Argument 2: Styrdokumentet vägleder

Skolans verksamhet är styrd av läroplaner och kursplaner. I de senare styrdokumentet så är sättet att se på undervisning som att läraren överför kunskap till eleven borta. Styrdokumentet beskriver lärande som en process, att eleverna själva aktivt skaffar sig kunskap. Läraren skall inte trycka in kunskap i eleven utan hjälpa eleven till att lära sig själv. Så att samhället ställer krav på individualiserad undervisning är ett skäl till att bedriva den formen av undervisning.¹⁶

Argument 3: Vad säger forskning

Ågren skriver om Eie Ericsson tankar om inläring. Det behövs följande saker som en förutsättning för ett gott lärande; ”hög elevkoncentration på inlärningsstoffet, hög positiv elevaktivitet och positivt emotionellt klimat i inläringssituationen”. Ågren gör också en distinktion mellan lärande och inläring. Lärande är hela studiesituationen. Där kan man som lärare påverka lärandet med ett positivt arbetsklimat, att förse eleverna med material, inspirera och uppmuntra. Inläring är individernas egen process vilken vi inte har någon insyn i. Alltså själva inläringen är individuell och det anger Ågren som tredje skälet till individualiserad undervisning.¹⁷

Annat argument 4: Individualisering i stökiga miljöer

I boken Verbal Judo av George J Thomson och Jerry B Jenkins¹⁸ så skrivs det om hur man skall hantera situationer med hjälp av konsten att kommunicera. Thomson är utbildad lärare, polis och arbetar också med att föreläsa för lärare och poliser om hur man kan lösa besvärliga situationer

¹⁵ Ågren (red), s. 11, 12

¹⁶ Ibid. s. 12

¹⁷ Ibid. s. 13

¹⁸ George J Thomson och Jerry B Jenkins, *Verbal judo: om konsten att övertyga* (Finland 2002)

genom en god kommunikationsförmåga istället för att använda verbalt eller fysiskt våld. Var finns då kopplingen mellan Thomsons bok och mitt arbete? Den finns i ett avsnitt där han beskriver hur det var att arbeta som lärarvikarie i en klass med ”studieovana allmän elever”. Det var elever som gick sista året på highschool och inte hade en chans på att komma in på något college. Thomson beskriver hur eleverna vägrade studera och att hur de rev sönder läroböckerna de hade att tillgå. Han frågade då den första killen som rev sönder sin bok ”Vad jobbar du med eftersom du tror du kan riva sönder andras böcker?”. Svaret blir att han är stadens bästa mekaniker. Thomson utmanar då honom att hålla en föreläsning för klassen för att bevisa att han är stadens bästa. Eleven tog utmaningen och höll en bra och intressant föreläsning om bilars förgasare. Sedan fick resten av eleverna arbeta på samma sätt och med sådant de har intresse av. Under ca 30 lektionstillfällen så lyssnar Thomson i stor utsträckning på elevernas egna föreläsningar. När det blir killen med förgasarens tur igen så har han med sig anteckningar och han har varit på biblioteket och letat information. Det har alltså skett en klar förbättring i elevernas beteenden och studier genom att Thomson uppmärksammade elevernas egna intressen. Eleverna fick ett bättre självförtroende när de märkte att de kunde studera och nå bra resultat.¹⁹

3.4 Lipskys teser angående en individualiserad undervisning

Lipsky talar om läraren som gatubyråkrat och vilka dilemma situationer det skapar för lärare. Jag kommer här att behandla hans åsikter och reflektioner men jag börjar med att definiera vad som menas med en gatubyråkrat.²⁰

3.4.1 Lipskys definition av gatubyråkraten

Lipsky menar att gatubyråkrater är skolor, polisen, lägre domstolar, mindre juristbyråer, och andra verksamheter vars arbetare samspelar och har stor diskretion över fördelningen av förmåner eller tilldelningen av offentliga tillstånd.

Lipsky har studerat varför dessa organisationer ofta utför motsatsen till deras egna regler och mål. Han har undersökt hur reglerna upplevs av arbetarna i organisationerna och under vilken press de är. Lipsky menar vidare att gatubyråkrater väljer dessa arbeten för att de har ett

¹⁹ George J Thomson och Jerry B Jenkins, *Verbal judo: om konsten att övertyga* (Finland 2002) s. 19, 20, 21, 22

²⁰ Michael Lipsky, *Street-level bureaucracy – Dilemmas of the individual in public services* (United states of america 1980)

engagemang att för att påverka och förändra. Gatubyråkraterna upplever sedan konflikter i sig själva när verksamheten inte fungerar som man förväntade sig.²¹

3.4.2 Gatubyråkraternas problem gällande individualisering

3.4.2.1 Arbetsstress

Lipsky menar att gatubyråkrater arbetar i en miljö som maximerar sannolikheten för att utveckla arbetsstress. Författaren hänvisar till en studie som upptäckte talande samband mellan relativt dålig mental hälsa och tre indikationer som är vanliga att gatubyråkrater upplever. Att resurserna inte räcker till, för hög arbetsbelastning (överfulla klassrum och mkt byråkratiskt arbete) och oklarhet i sin roll. Att ha en hög stressnivå på sin arbetsplats med allt vad det innebär bidrar till att lärarna inte orkar lägga så mycket tid på eleverna som de skulle vilja.²²

3.4.2.2 Resursbrist som leder till hög arbetsbörda

Lipsky skriver att överfulla klassrum gör det omöjligt för lärare att ge elever den personliga uppmärksamheten som ett gott lärande kräver. För många elever betyder det också att läraren får spendera mera tid med att hålla ordning i klassen och mindre tid med att bedriva undervisning. Även om man skulle kunna minska antalet elever för läraren så skulle en minskning från 30 till 27 elever betyda att det skulle krävas en 10 procentig ökning av personal. Det skulle bli en stor kostnad för skolan men en marginell förändring för lärarna som fortfarande måste se 27 individer. Istället för att generalisera alla klasser och minska antalet elever så sätter man in speciallärare där det finns behov.²³ Om man minskar antalet elever för en lärare med ovannämnda siffror så skulle det inte nödvändigtvis ge lärarna så mkt mera tid för individualisering. Disciplinära problem i klassen och byråkratiskt arbete exempelvis skulle inte minska så dramatiskt så lärarna skulle få väldigt mycket tid över för sina elever.²⁴ Lipsky menar att det grundläggande problemet för lärare är att de med enskilda elever kan interagera flexibelt och mottagligt. Dessa egenskaper tenderar att minska då lärare får flera elever att arbeta med. När den offentliga förvaltningen konfronteras med problematiken så blir valet oftast stora klasser på bekostnad av kvalité. Detta

²¹ Michael Lipsky, *Street-level bureaucracy – Dilemmas of the individual in public services* (United states of america 1980) s. xi, xii

²² Ibid. s. 32

²³ Ibid. s. 31, 36

²⁴ Ibid. s. 37

val görs med anledning av en hög efterfrågan på utbildning och bekymmer för budgeten. Naturligt så får lärare en ökad kvantitet framför individernas behov av uppmärksamhet.²⁵

3.4.2.3 Rolloklarhet

Lipsky menar att lärare har ett yrke där målen man som lärare har är motstridiga och tvetydiga. Är rollen för lärare att kommunicera samhällsvärden, lära ut basfärdigheter eller möta arbetsgivarnas behov av arbetstagare?

Vidare menar Lipsky att möjligheten för lärare att bedriva en individualiserad undervisning är starkt äventyrad då organisationen har behov av att arbetet skall utföras och kostnadseffektivt med de resurserna som finns. Detta skapar en konflikt då lärare skall bedriva en individualiserad undervisning men känner att de inte kan eller orkar i praktiken. Sedan måste även lärare ta hänsyn till föräldrar vilka har sina krav på undervisningen och hur de tycker skolan skall fungera. Olika föräldrar har olika värderingar om vad som är viktigt och vilken roll skolan har. Sedan har naturligtvis även elever sina förväntningar på undervisningen som lärare måste ta hänsyn till. Det finns alltså många krav och förväntningar som lärare måste ha i åtanke när de planerar sina undervisningsmetoder.²⁶

3.4.2.4 Övriga problem

Lipsky skriver att med anledning av att elever mer eller mindre måste vara i skolan så kan inte lärare bli straffade av sina elever. Alltså lärare har inte så mycket att förlora om de misslyckas med sina elever. Naturligtvis så vill de minimera klagomålen och vara goda lärare men det kan ändå vara mera ok att misslyckas då man inte blir disciplinerad av sina elever. Lipsky menar att det till och med kan bli så att lärare tjänar på att föra en sämre undervisning då elever kan hoppa av och man får på så sätt färre elever i klassen och mindre arbetsstress.²⁷

Lipsky skriver att lärares förväntningar på sina elever är en viktig faktor i hur eleverna ser på sig själva. Därmed är det viktigt att lärare ser varje individ och har höga förväntningar. Om en elev märker att sin lärare har låga förväntningar på hans/hennes studieresultat så påverkar det elevens självbild och egna förväntningar och i slutändan studieresultatet. Lärare kan alltså genom

²⁵ Michael Lipsky, *Street-level bureaucracy – Dilemmas of the individual in public services* (United states of america 1980) s. 99, 100

²⁶ Ibid. s. 44, 46, 47

²⁷ Ibid. s. 59

sitt förfarande och sin undervisning ge eleverna indikationer på vilka som kommer lyckas och vilka som kommer misslyckas.²⁸ Joe T.Y. Wong and Eddie C.M. Hui skriver om detta fenomen kallat Pygmalioneffekten i en avhandling. De menar att självuppfyllande profetior fungerar i två riktningar. Dels påverkas eleverna av sina lärares förväntningar men också elevernas förväntningar påverkar lärarna.²⁹ Lipsky skriver vidare att det finns ytterligare problem genom att det inte alltid är vilken potentiell prestationsförmåga eleven har som avgör lärares syn på eleverna. Vidare menar Lipsky att andra faktorer som kan avgöra lärares förväntningar kan vara samhällsklass och information de fått från andra lärare. Så det är av vikt att ge varje individ en egen och rättvis bedömning och inte ha förutfattade meningar om eleven på grund av olika faktorer.³⁰

Några som har åsikter och tankar om skolan är eleverna själva. Men Lipsky menar att gatubyråkraternas ”klienter” är relativt maktlösa och att de inte anses ha de byråkratiska färdigheterna för att förändra och påverka politiskt.³¹

3.5 Hur kan man genomföra en individualiserad undervisning?

3.5.1 Eleven – en outnyttjad resurs?

I Ågrens antologi skriver Eva Alderborn om hur man kan öka individualiseringen genom ett ökat elevinflytande. Författarinnan menar att man inte kan ha kvar tankarna om elever som mottagare av kunskap utan att de istället skall ses som en resurs. Inte en resurs i första hand för lärarna utan en resurs för sig själva. Med det menar Alderborn att elevernas naturliga inlärningslust inte endast skall tas tillvara på i de lägre årskurserna utan är något som även måste användas i gymnasiet. Naturligtvis är det svårare då de i mindre utsträckning är förväntansfulla och inlärningsmotiverade. Alderborn skriver att lärare för de tidigare åren ”är bättre tränade än gymnasielärare att låta eleven vara delaktig i planering, val av arbetsformer och innehåll”.

Elever kan också bli en resurs för sina vänner då de kan visa saker de kan för elever som ännu inte lärt sig. Elever kan i vissa fall ha lättare att identifiera de problem som andra elever kan ha

²⁸ Michael Lipsky, *Street-level bureaucracy – Dilemmas of the individual in public services* (United states of america 1980) s. 67

²⁹ Joe T.Y. Wong & Eddie C.M. Hui, *Research notes - power of expectations* (West Yorkshire 2006) s. 499

³⁰ Lipsky, s. 67

³¹ Ibid. s. 193

med en uppgift. De kan därför förklara bättre än en lärare som kanske inte ser svårigheten i uppgiften.³²

3.5.1.1 Läraren eller eleven i centrum?

Är det självklart att läraren skall vara i centrum? Alderborn menar att man kan välja olika taktiker. Man kan välja att all kunskap skall utgå ifrån läraren, direkt genom muntliga föreläsningar eller indirekt då läraren bestämmer vilken kunskap som är viktig. Läraren har ofta planerat det mesta och detaljstyr ofta en lektion. I detta fall så blir det naturligt att läraren talar mest och blir en ”underhållare”. Alderborn menar att läraren då behandlar klassen som en kollektiv massa av praktiska skäl. Om man ser klassen som en kollektiv massa så blir det av naturliga skäl svårt att individualisera en klass om 30 elever.³³ Alderborn skriver dock vidare att det blir enklare om eleven får vara i centrum istället. Eleverna skall istället vara delaktiga i det som läraren traditionellt varit ensam om. Det många lärare är rädda för är att släppa kontrollen utan att veta om eleverna kommer att överta den. När eleven är i centrum så är det han eller hon som står för det faktiska inlärningsarbetet. Då kan också eleven arbeta utifrån sina egna förutsättningar och Alderborn menar att elevens motivation och inlärningslust återvänder.³⁴

3.5.1.2 Arbeta i egen takt

Att elever skall få arbeta i egen takt är något som inte är helt självklart. Särskilt inte då läraren bestämmer tempot och vad som är viktigt. Problemet är att vi inte kan veta om eleverna hinner med så mycket som de skall hinna med. Men tvärtom kan man inte heller veta om de lär sig tillräckligt då de tvingas skynda sig igenom en mängd stoff på en viss tid. Skall man ha en undervisning som skall utgå utifrån elevernas egna förutsättningar vilket läroplanen säger (se 3.2.2) så kan man inte bedriva en likadan undervisning för alla. Detta är risken då man har allt för mycket katederundervisning. Alderborn skriver vidare att ett annat problem är att eleverna kan utnyttja att de får ha ett eget tempo och istället drar benen efter sig. Denna risk finns och är särskilt stor i klasser med en mängd omogna och omotiverade elever. Men man kan fundera över kvalitén på den kunskap de tillägnar sig då de har piskan över sig. Alderborn menar att man måste ha en helhetssyn på eleven. Det är eleven som skall fylla i de luckor som denna behöver

³² Lena Ågren (red), *Att arbeta individanpassat i gymnasiet* (Kalmar 1997) s. 39, 40, 41

³³ Ibid. s. 42

³⁴ Ibid. s. 43

och vilka de luckorna är beror på en kombination av många faktorer. Exempelvis vem eleven är (intressen och erfarenheter) och det kunskapsförråd eleven har. Vidare menar författarinnan att ”i den individanpassade, elevaktiva skolan ingår möjligheten att se eleven som bärare av en massa kunskap skolan aldrig kunnat mäta”.³⁵

3.5.2 Läraren som elevresurs

Stefan Blomkvist bidrag till Ågrens antologi behandlar den förändring han själv genomfört i sin lärarroll för att kunna bedriva en mera individ anpassad undervisning. Han menar att han förändrade ”från att ha varit den som bestämde vad som sker i klassrummet, när det sker och hur det sker till att vara mera av en handledare, en resurs, som stödjer, hjälper, ger idéer och diskuterar med eleverna som oftast jobbar med olika saker”.³⁶

3.5.2.1 Blomkvist arbete med styrdokumentet

Blomkvist börjar med att läsa Lpf94 och diskutera den med varje ny elevgrupp. Varje elev får en kopia på vilket ansvar och inflytande de har. Han förtydligar vissa punkter ur läroplanen så som att undervisningen skall anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov och att en undervisning aldrig kan göras lika för alla. De diskuterar sedan vad som står i läroplanen och sedan hur eleverna uppfattar att verkligheten är. Han menar att eleverna främst inte vill ha ansvar över frågor som trivsel utan sådant de arbetar med i vardagsarbetet och då främst gällande innehåll och arbetsformer. Inflytande skapar på så sätt en större motivation och aktivitet bland eleverna.

Efter arbetet med läroplanerna så diskuterar Blomkvist även kursplanerna i de ämnen han är aktiv. Eleverna får läsa vad som står och sedan får de fundera över hur de praktiskt kan nå de mål som är formulerade. Blomkvist låter sedan eleverna komma med sina idéer vilket han menar att de inte har en brist på. Han skriver ned alla idéerna och sammanställer dem till nästa lektion. De formulerade idéerna diskuteras ytterligare och de förslag som är omöjliga eller orealistiska sållas bort. Förslagen som sedan finns kvar diskuteras och utvecklas. På så sätt används de idéer och den kreativitet som eleverna har.³⁷

³⁵ Ågren (red), s. 57, 58

³⁶ Ibid. s. 101

³⁷ Ibid. s. 102, 103, 104

3.5.2.2 Blomkvist olika metoder vid olika arbetsformer

Prov: Blomkvist diskuterar med sina elever om hur prov, redovisningar och andra metoder skall användas för att nå deras mål. Han menar att de ofta har samma syn på saken. De menar att om man skall nå ett mål så är inte det viktigaste när man når det utan att man gör det. Blomkvist menar att i och med att olika elever lär på olika sätt och för att man skall utgå efter varje enskild elevs förutsättningar så kan man inte ha gemensamma prov. Eleverna får själva bestämma hur de skall redovisa det de lärt sig. På så sätt missgynnas ingen elev endast på grund av att en redovisningsform inte passar sig för eleven.

Blomkvist gör sedan också ett antal prov som bygger på sådant som de gemensamt bestämt sedan tidigare att de måste kunna. Han menar att göra ett antal olika prov går ganska snabbt när man kan använda datorn. När detta prov skall göras bestämmer även eleverna men det finns en yttre gräns. När eleven är klar med sitt prov så rättar Blomkvist och eleven gemensamt. Detta ger honom värdefull kunskap om eleven och de kan diskutera eventuella problem och åtgärder gemensamt. Att denna personliga kontakt är möjlig är för han inte får in ett stort antal prov samtidigt. Blomkvist menar att utvärderingar bland eleverna har visat att eleverna tycker att denna form av prov är bättre. Att stressen för proven försvinner förenklar förståelsen bland eleverna att prov bara är en del i inlärningsprocessen.³⁸

Lektionsarbete: Författaren menar att en individualiserad undervisning inte motsäger gemensamma genomgångar eller annan gemensam verksamhet. Han introducerar nya ämnen gemensamt men eleverna får därefter välja om de vill arbeta med det eller inte. Eftersom eleverna vet vilka mål som gäller för undervisningen så väljer de fritt vad de vill ägna sig åt. Blomkvist menar att hans uppgift blir att ge eleverna förutsättningarna för att de skall kunna ta ett ansvar för sitt lärande. Det kan handla om att bidra med material eller att finnas där för eleverna och fungera som ett bollklank för eleverna. Det pågår alltså många olika saker i klassrummet och de begränsningar som finns är att det skall vara genomförbart i klassrummet. Genom att Blomkvist inte bedriver en gemensam undervisning så blir det mer tid över för att hjälpa och stödja de elever med behov av det. Varje lektion försöker han samtala med alla elever om vad de gör och hur det går. Genom att ställa frågor till eleverna så försöker han få dem att reflektera om varför och hur de skall göra olika saker. Han vill att eleverna skall kunna motivera sina handlingar.³⁹

³⁸ Ågren (red), s. 104, 105, 106

³⁹ Ibid. s. 106, 107

Läxor: Som även de andra undervisningsformerna så menar också Blomkvist att inte heller läxor behöver vara något gemensamt. Han utvecklade ett system som gör det roligare och effektivare med läxläsning bland eleverna. Systemet innebär att läraren förbereder fyra olika saker som eleverna kan välja mellan och ha i läxa till en vecka senare. Han introducerar varje val fört eleverna. Eleverna får sedan kolla lite närmare på uppgifterna och välja utifrån det. Valet får eleverna skriva ner på en lista Blomkvist har. De som har valt samma sak och vill samarbeta får även möjlighet till detta.

Redovisningen av läxan delas upp i olika steg. Till att börja med så redovisar man vad man gjort, sedan ställer man frågor på det man sagt för att se om sina kompisar förstått redovisningen. Sedan skall en kompis göra ett muntligt sammandrag av vad som sagts. När redovisningarna är klara så byter man läxor och läser igenom någon annans läxa. Det skapar ofta också en diskussion om något aktuellt ämne som varit med i en läxa.

Under redovisningstillfällena så lyssnar Blomkvist mest. Han kan lyssna på en grupp eller på enskilda individer. Han går runt och diskuterar hur läxan gått och eventuella problem eleverna stött på. Blomkvist menar att i och med att eleverna skriver ned sina val på papper så känner de ett visst ansvar. Om eleven inte gjort läxan så brukar Blomkvist sätta en rund ring runt namnet så att de ser att han har en viss koll. Då blir läxan gjord sedan. Ansvaret för läxan är markant större i detta system än tidigare.

Klassrummet: Blomkvist har ett eget klassrum vilket han menar underlättar ett individ anpassat arbetssätt. För att vinna extra yta så har han tagit bort katedern för han menar att den ändå inte behövs. Det extra utrymmet används till hyllor med arbetsmaterial som behövs i undervisningen. Där finns exempelvis läroböcker för olika nivåer så behöver någon gå tillbaka och repetera så finns den möjligheten. Det finns också tidningar och diverse annat material. Blomkvist menar att det fungerar bra och efter att han gått igenom vad som finns i hyllorna så går eleverna själva fram och plocka det de behöver. Genom att göra materialet tillgängligt för eleverna ökar man också möjligheten för den enskilda eleven att gå fram i egen takt.⁴⁰

3.5.3 Problembaserat lärande för att individualisera

Monika Gullwi bidrar till Ågrens antologi genom att skriva om sina erfarenheter och om sin förändring från att bedriva en ”traditionell undervisning” till en mera nyskapande. Hon funderade

⁴⁰ Ågren (red), s. 111, 112

på följande frågor: ”Vad behöver eleverna kunna när de kommer ut i vuxenlivet? Vilket är egentligen målet med min undervisning?”

Gullwi skriver att kunskap är en ”färskvara” som ständigt förändras och behöver uppdateras. Så eleverna måste vänjas vid att söka egen kunskap. De måste också vänjas vid att det är normalt att inte veta allt och att man alltid kan ta reda på det man behöver. Men vad är då kunskap?⁴¹

3.5.3.1 Vad är kunskap?

Gullwi skriver att Lpf 94 talar om fyra olika typer av kunskap. De fyra f:en:

- Fakta – det kvantitativa och lätt mätbara
- Förståelse – det kvalitativa, som kan ha olika djup
- Färdighet – hur något skall göras eller utföras (praktisk motsvarighet till förståelse)
- Förtrogenhet – bakgrundskunskap, tillämpningen av kunskap i nya sammanhang

Enligt läroplanskommittén finns det också två sätt att arbeta med kunskap. Det finns för det första kunskapsförmedlingen. Det betyder att det är kunskapen (oftast fakta) som skall läras in. För det andra så finns det kunskapandet. Det innebär att det är själva processen vid lärande som är det viktiga. Eleverna skall kunna formulera problem, undersöka saker och kunna dra slutsatser. Gullwi skriver att förutom förmågan till kritiskt tänkande och självständigt lärande så framhäver skolan den personliga utvecklingen och den sociala kompetensen.⁴²

3.5.3.2 Att tillskansa sig kunskap

Gullwi ställde sig frågan hur man egentligen lär sig. Hon tror att man dels måste vilja lära sig och också ha möjligheten att lyckas. Men det skall också vara roligt att lära sig och det är viktigt att man tar ansvar för sin inläring. Hon menar att det är viktigt att eleverna inte bara skaffar sig faktakunskaper som de sedan glömmer utan hon vill att eleverna skall lära för livet. Viktiga begrepp har då varit att reflektera och resonera. Kunskapande istället för kunskapsförmedlande. Hur skall denna typ av kunskap åstadkommas? Det var då hon hörde talas om PBL (problembaserat lärande). Det betyder att eleverna skall tränas i ett arbetssätt som liknar det i arbetslivet. Gullwi skriver att ”man betonar ett undersökande, elevaktivt arbete där elevernas förmåga av kritiskt tänkande och till självständigt lärande utvecklas”. Hur man söker en kunskap

⁴¹ Ågren (red), s. 115, 116

⁴² Ibid. s. 116, 117

är något man får lära sig. Gullwi menar att metoden innebär en kreativitetsutveckling och en förstärkt inlärningslust. Eleverna sätts i centrum och läraren fungerar som en handledare för eleverna.⁴³

3.5.3.3 Presentation av PBL-metoden

Metoden kommer ursprungligen från Kanada och har använts sedan mitten på 1960-talet vid McMaster University, Hamilton. Metoden innebär att man utnyttjar tidigare inläring och kopplar den till ny kunskap. Arbetet sker främst i grupp om 6-8 elever. Gruppen får ett problem där de först skall komma fram till vad man redan vet. Sedan går man vidare och finner svaret på problemet. Det är av vikt att ett intresse skapas bland eleverna för problemet och det med anledning av att det är en bra grund för kunskapande. Läraren finns med i gruppen men har en underordnad roll och fungerar mera som en handledare.

”Detta är en arbetsgången i PBL:

- Ett problem presenteras
- Problemet analyseras i en liten grupp med hjälp av tidigare kunskaper
- Ett antal inlärningsmål formuleras
- Eleverna söker enskilt svaren på frågorna
- Gruppen träffas igen. Utbyte av information, Svaren diskuteras. En utvärdering görs. Eventuellt formuleras nya inlärningsmål.”⁴⁴

Gullwi skriver att ”PBL främjar synen på lärande som en livslång process”. Det är eleverna själva som ställer frågorna och inte läraren. På så sätt så anpassas undervisningen efter eleverna och inte läraren. Eleverna får ett större ansvar för sin inläring och får chansen att utveckla ett undersökande arbetssätt och en kritisk förmåga. Elevernas motivation, nyfikenhet, vilja att förstå och att lära sig ökar när eleverna själva får vara med och ta beslut och vara delaktiga.⁴⁵

⁴³ Ågren (red), s. 118

⁴⁴ Ibid. s. 119

⁴⁵ Ibid. s. 120

4. Metod

Jag valde att använda den kvalitativa intervju metoden. Detta med anledning av att jag ville få en djup insyn i respondenternas tankegångar. Som Bryman skriver så ville jag lägga tyngdpunkt på ord och inte siffror. Siffror skulle inte säga särskilt mycket i just denna undersökning utan det var viktigt för mig att kunna ha möjligheten att gräva djupare och fråga vidare på saker som jag ville veta mera om. Genom intervjuer så får man en personlig relation till respondenten som skapar tillit och därmed även ärligare svar.⁴⁶ Jag använde också så kallade fältintervjuer och det med anledning av att jag ville bilda mig en uppfattning om dess person och dess arbetsplats⁴⁷.

Intervjuerna var upplagda på ett sådant sätt att jag hade två större frågeställningar som var till för att skapa en öppen intervjusituation. Till min egen hjälp hade jag även några underfrågor så att jag fick med de sakerna jag ville veta. Intervjuerna var semistrukturerade för jag använde en intervjuguide men ville ändå ha tillåtelse att gå ifrån och ställa andra frågor under intervjugång. När jag utformade intervjuguiden så formulerade jag den efter Brymans punkter

- Skapa ett visst mått av ordning i de teman som är aktuella
- Formulera frågorna på ett sådant sätt som underlättar svar på frågeställningarna
- Använd ett språk som passar respondenten
- Ställ inte ledande frågor
- Fråga om respondentens bakgrund. Arbetsposition, antal år inom yrket och eventuell annan bakgrund är saker jag tycker är relevanta i min undersökning.⁴⁸

Jag föredrar öppna frågor och det med anledning av att respondenten skulle kunna svara med egna ord, komma med ovanliga och oförutsedda svar. Respondenten blir inte heller inledd i en viss riktning så personen kan utgå utifrån sin egen kunskapsnivå. Nackdelar är att det var mera tidskrävande än att använda slutna frågor.⁴⁹

Intervjuerna spelades in för att öka tillförlitligheten. Efter intervjuernas genomförande transkriberades dom med anledning av följande punkter:

- Tillvägagångssättet bidrar till att förbättra vårt minne med dess naturliga begränsningar, och de intuitiva och halvt omedvetna tolkningar av det som människor säger under en intervju kan kontrolleras.

⁴⁶ Alan Bryman, *Samhällsvetenskapliga metoder* (Malmö 2002). s. 249

⁴⁷ Edvard Befring, *Forskningsmetodik och statistik* (Lund 1994) s. 69

⁴⁸ Bryman. s. 301, 305

⁴⁹ Ibid. s. 158

- Det underlättar en noggrann analys av vad människor har sagt.
- Forskaren kan göra upprepade genomgångar av intervju personens svar.
- Inspelningen gör att informationen blir offentlig och att andra forskare kan granska materialet (sekundäranalys).
- Man kan på så sätt bemöta anklagelser om att analysen har påverkats av forskarens värderingar eller fördomar.⁵⁰

4.1 Urval

Mitt urval består av 8 gymnasielärare och intervjuerna fördelades på 4 lärare i teoretiska ämnen och 4 lärare i yrkesinriktade ämnen. Lärarna arbetade på tre olika gymnasieskolor och även på olika program. Dock har läraren i VVS teknik och läraren som undervisar i omvårdnadsämnen endast energiprogrammet och omvårdnadsprogrammet.

Jag bestämde mig för att använda mig av minst 8 respondenter men om det inte hade räckt så hade jag använt mig av en teoretisk samlingsmetod. Det innebär att man intervjuar tills man får svar på sina frågor och man kan se mönster i respondenternas svar.⁵¹ Jag var medveten om att på grund av ett begränsat urval så försvårades möjligheten att dra klara slutsatser och säkra svar. Dock är jag ändå säker på att svaren kan ge vägledning och skapa lite mera klarhet inom ämnet.

4.2 Validitets- och reliabilitetsaspekter

Att skapa en stark tillförlitlighet för undersökningen kan vara svårt i och med att jag är en person med egna erfarenheter och en egen bakgrund. Omedvetet och utan att jag önskar det så färgar det mitt beteende och på så sätt även undersökningen. För att minska detta problem så respondentvaliderade jag min undersökning. Det genomfördes genom att respondenterna fick läsa igenom och svara på om de tycker att jag beskrivit deras svar och verklighet på rätt sätt.

För att skapa en stark reliabilitet eller pålitlighet så använde jag mig av ett granskande synsätt. Detta gjorde jag genom att beskriver forskningsprocessen, hur jag gick tillväga och vilka metoder jag använde mig av i undersökningen. Det säkerhetsställs genom att jag skapat en

⁵⁰ Bryman, s. 310

⁵¹ Ibid. s. 314

fullständig och tillgänglig redogörelse av bland annat min problemformulering, mitt val av undersökningspersoner, intervju utskrifter och beslut rörande analysen av data.⁵²

4.3 Etik

De viktigaste aspekterna av etiken gentemot sin respondent gäller frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet. Bryman talar om fyra punkter som är viktiga att tänka på.

- Informationskravet: respondenten skall få kännedom om forskningens syften. De skall veta att de deltar frivilligt och har rätt att avbryta.
- Samtyckeskravet: Deltagaren i en undersökning har alltid rätt att själva bestämma över sin medverkan.
- Konfidentialitetskravet: Uppgifter om personer i undersökningen skall behandlas med största möjliga konfidentialitet.
- Nyttjandekravet: De uppgifter som man får fram genom undersökningen får endast användas i forskningsändamål.⁵³

4.4 Genomförande

Jag kontaktade lärare via mejl och telefon. Vid dessa första samtal så frågade jag om de var intresserade att ställa upp. I de fall som de var intresserade så bestämde vi en tid som passade båda parter där vi hade gott om tid till förfogande. När jag sedan genomförde min undersökning så var jag noga med dessa etiska aspekter. Jag började intervjuerna med att tala om att de var anonyma och sedan talade jag om i vilket syfte intervjuerna genomfördes. När jag sedan skrivit denna uppsats så har jag varit noga med att mina respondenter inte skall kunna identifieras. Jag använder också de uppgifter jag fått fram endast i min uppsats.

⁵² Bryman, s. 359, 360, 261

⁵³ Ibid. s. 340, 441

5. Resultat och analys

För att förenkla dels för mig själv men också underlätta läsandet så kommer jag skriva ”han/hon” som ”han” och ”hans/hennes” som ”hans”.

Min problemformulering var följande: *Hur arbetar lärare i teoretiska ämnen och lärare i yrkesinriktade ämnen med att individualisera sin undervisning och vad är deras uppfattningar gällande begreppet?*

- Vilka skillnader och likheter finns gällande lärare i yrkesinriktade ämnen och lärare i teoretiska ämnen om dess tankar kring begreppet individualisering?

5.1 redovisning av intervjuer

Jag har genomfört 8 intervjuer varav fyra var med lärare i teoretiska ämnen och fyra med lärare i yrkesinriktade ämnen

5.1.1 Lärare i teoretiska ämnen

5.1.1.1 Intervju 1 (Behörig i filosofi, historia och arbetet som lärare 6år)

- **Hur ser T1 på individualiserad undervisning?**

Fördelar: T1 tycker att ”det handlar om en ideologisk bakgrund när man började göra om skolan med kommunaliseringen och Lpf 94”. Respondenten menar att talet om individens frihet och satsa på sig själv kulturen är en spegling av hur samhället formats. Dessa begrepp försöker man sedan implementera i skolan.

Problem: T1 menar att ”individualisering egentligen är ett begrepp som finns där på ett teoretiskt plan i politiska sammanhang och som man tänkt ut i något pedagogisk rum men där man har ganska lite förståelse för hur det ser ut i den praktiska verksamheten.”

T1 säger att det står i läroplanen att man ska ha en individualiserad undervisning men i praktiken så tror han att det nästan är väldigt svårt i och med att man har så stora grupper och så lite tid till förfogande. T1 menar att det optimala hade varit att ha grupper om 20 elever för då hade man kunnat se varje elev vilket i förlängningen är en individualisering.

- **Hur arbetar T1 med individualiserad undervisning?**

T1 ser inte individualisering som ett mål i sig men menar att all undervisning egentligen ska vara individualiserad med anledning av att det skall sättas ett individuellt betyg. Han menar att det

finns ett glapp då man som lärare har en grupp elever men samtidigt skall välja ut enskilda individer och mäta hur de nått målen och vilken kunskapsnivå de ligger på.

Varje kurs börjar T1 också med enkät där eleverna får önska redovisningssätt, arbetsmetoder och så försöker han variera kurserna. Har man för statisk undervisning tappar man några men använder man en del olika arbetssätt så är det alltid något som passar alla. Har man fångat intresset bland eleverna så har man en väldigt bra grund att stå på. Han menar dock att det blir problemet om man redan tappat någon elev.

T1 talar också om hur man skall hantera de eleverna som är snabbtänkta, framträdande och gärna tar ordet för att några andra elever också skall få göra sig hörda. Han menar att det då är viktigt att de inte alltid får ordet för snabbt. T1 brukar ge frågor även till de elever som inte räcker upp handen och ofta visar det sig att de också kan men inte vill eller att de tycker att det ändå alltid är någon annan som svarar på frågan. Det är ett sätt att visa att det inte alltid är samma personer som skall få ordet. Han säger också att om de inte kan frågan så är det bara att säga det så får någon annan frågan, det är liksom inte mera med det. Det är viktigt att få alla att prata och engagera sig. Vid diskussion brukar T1 oftast inte bara släppa ut frågan direkt utan låta de fundera i smågrupper så att alla hinner tänka till.

För att få den undervisningssituation man vill menar T1 att man som lärare måste trivas med sig själv, trivas med att vara i klassrummet och inte känna att man har gjort detta innan och att man inte orkar göra det en gång till. Man skall känna det som en utmaning och att man brinner för det här. Då smittas det av sig på eleverna och det skapas en entusiasm bland dem och då har man en fin grund att stå på. Sedan måste man acceptera att alla inte kommer få det bästa resultatet. Läraren kan misslyckas likaväl som eleverna kan misslyckas.

Utanför klassrummet menar T1 att det är viktigt att man hälsar på eleverna så att de vet att man ser dem. Många har en sådan relation till lärarna att man hälsar på dem i klassrummet men man hälsar inte på dem i korridoren. Då är det viktigt att tänka på att eleverna ser på lärarna i överläge och tycker alltid de skall hälsa först. Så hälsar inte läraren hälsar inte eleven.

T1 brukar ha genomgångar om 10-15 minuter och sedan får eleverna på något sätt arbeta med det T1 gått igenom. Antingen genom att läsa eller att diskutera i grupper eller helklass. Grupparbete sker men mera sällan än föreläsningar och eget arbete.

5.1.1.2 Intervju 2 (Behörig i geografi, samhällskunskap och arbetat som lärare i 17år)

- **Hur ser T2 på individualiserad undervisning?**

Fördelar: T2 menar att det är en fördel om man har möjlighet att nå fram till varje enskild individ och det är ett mål. Han säger vidare att ”bli sedd är väldigt viktigt för eleverna. Sedan om det är som elev eller som person kan man diskutera. Viktigaste är nog att de blir sedda som människor”

Problem: T2 tror nästan alla upplever det som en svårighet att undervisa individualiserat. De som inte tycker det är nog annars någon enstaka som har mindre grupper. T2 har en grupp i IB programmet där de bara är 8 stycken och där kan han hjälpa varje individ mera men där har de å andra sidan en väldigt styrd kursplan. Men den stora svårigheten är alltså att de är så många generellt. Läraren är själv och eleverna är så många på en ganska begränsad tid.

Hur arbetar T2 med individualiserad undervisning?

T2 säger att ”jag brukar under mina lektioner ha en positiv ton för att skapa ett bra klimat i klassen. Men under lektioner arbetar jag relativt begränsat med individualisering men däremot försöker jag lägga tid på att ge enskilda kommentarer på arbeten och inte bara själva betyget. Att ge dem handledning när de är i den fasen.”

T2 har nu haft en period med mycket genomgångar och en mera traditionell undervisning. Sen när provet börjar närma sig så märkte han att de ställde frågor på sådant de endast skrivit upp sedan tidigare. Det är frågor som han önskat att de ställt tidigare. I de situationerna så känner han att han skulle behöva gå runt till var och en och förklarat varje sak.

Utanför lektionstid så hälsar tycker T2 att det är viktigt att hälsa på sina elever. En del ser man mera och andra inte alls. T2 pratar också med eleven om det varit nått speciellt. Om någon elev varit borta från en lektion eller något av den karaktären.

T2 menar också att innan man kan namnen så är det klart svårare med individualiserad undervisning så det är viktigt att snabbt lära sig namnen. Innan man gjort det så är man mera av en tjänsteförmedlare. T2 brukar också låta eleverna skriva och berätta om sig själva som ett moment i början av kursen. Där får de skriva vad de vill men kan också skriva det är något de tycker T2 behöver veta. Han brukar också vilja att de ska skriva om sina reflektioner kring ämnet. Om de har några speciella förväntningar eller förkunskaper. Sedan har T2 samtal med eleverna både enskilt och kollektivt. Enskilda samtal är svåra att få till tidsmässigt.

Som lärare måste man vara intresserad av sitt yrke. Vara öppen och lyhörd för signaler. Att kunna se att frånvaro och sådant kan ha andra orsaker som inte behöver betyda att de skiter i skolan. Det är viktigt att veta omständigheterna bakom. T2 menar att man är inte bara en kunskapsförmedlare.

T2 har en jämn fördelning mellan föreläsningar, grupparbete och eget arbete. Han har något oftare föreläsningar och individuellt arbete än grupparbete. Skulle gissa att det traditionella och enskilda arbetet ligger på omkring 70-75%.

5.1.1.3 Intervju 3 (Behörig i matematik, fysik och arbetat som lärare i 33år)

- **Hur ser T3 på individualiserad undervisning?**

Fördelar: T3 kommenterar inte fördelarna så vida men menar att det är viktigt att uppmärksamma varje individ vid varje lektionspass.

Problem: T3 menar att individualisering i princip är ”en nödvändighet men samtidigt en omöjlighet med så stora grupper. En direkt individualisering går inte med anledning av klassernas storlek”

T3 menar också att elevernas vilja att läsa och studera försvårar. Idag menar T3 att det nästan är så att lärarna skall lära åt eleverna. Eleverna har också blivit mycket svagare när de kommer upp till gymnasiet så man får lägga mera tid på grundläggande undervisning och då får man mindre tid över till att prata med alla.

- **Hur arbetar T3 med individualiserad undervisning?**

T3 menar att ”det främst sker när man går runt till eleverna och försöker anpassa deras arbetsmängd. Man får värdera deras arbetsmängd till deras mål. Ditt mål bör vara godkänt du skall inte göra mera.”

T3 säger att han brukar gå runt och prata med alla och tycker att det är märkligt att de elever som är svagast inte har något att fråga om medan de som är starkare ställer kluriga frågor. Han tycker att de svaga eleverna känner sig besvärade när man vill hjälpa. Det handlar om att skapa ett förtroende vilket T3 medger att han inte alltid lyckas med.

T3 tycker inte han har några direkt bra metoder men att man skall försöka skapa en kontakt utanför klassrummet. Att man talar med eleverna i korridorerna och så. Att lära sig namnen på eleverna är också viktigt.

Undervisningen lägger T3 upp genom att börjar med en genomgång sedan eget arbete. Han använder väldigt sällan grupparbeten.

5.1.1.4 Intervju 4 (Behörig i svenska, engelska och arbetat som lärare i 7år)

- **Hur ser T4 på individualiserad undervisning?**

Fördelar: T4 menar att det är viktigt att alla elever blir sedda. Det är något som alla människor behöver.

Problem: T4 menar att man har för stora klasser och för lite tid för att hinna se varje individ som man skulle önska.

Hur arbetar T4 med individualiserad undervisning?

T4 försöker att ha mycket ögonkontakt med eleverna för han tycker det säger mycket om hur eleverna ligger till. Man kan dock missförstå ögonkontakten mycket och tro att eleven kan mera än den egentligen kan. Det är när man har prov som man ser om man har rätt eller fel.

På varje kurs så låter T4 eleverna redovisa framme vid tavlan och då kommer alla till tals. Han menar att det ingår i kurserna att de skall redovisa muntligt.

T4 menar också att det är viktigt att man har en närhet till eleverna. Att eleverna känner att läraren mår bra och att man är tillgänglig. Att skapa en fin kontakt. Det är också viktigt att man som lärare talar med eleverna utanför lektionstid. Man märker att eleverna gärna samtalar. De frågar om vad de skall göra under dagens lektion och undrar hur man mår osv.

Som lärare skall man ha en vilja att förbättra sig ständigt. Att man har en vilja att bli bättre på sitt yrke och allt som det betyder.

T4 brukar ha genomgångar och sedan individuellt arbete. Grupparbete sker också då och då.

5.1.2 Lärare i yrkesinriktade ämnen

5.1.2.1 Intervju 5 (Obehörig i VVS teknik och arbetat som lärare i 2år)

- **Hur ser Y5 på individualiserad undervisning?**

Fördelar: Y5 tycker att det är bra med individualisering om det finns möjligt att göra det. Y5 menar att man har ett antal moment man måste igenom. ”Då är det klart att man måste in och peta på varje individ och hjälpa dem på olika sätt. Man går runt medan de arbetar och hjälper dem individuellt”.

Problem: Y5 ser få problem men de problem som finns har ju att göra med för liten personal. Han kan dock inte se några nackdelar med att individualisera sin undervisning.

- **Hur arbetar Y5 med individualiserad undervisning?**

Helklasser på 24-25 bryts ner till halvklasser om 12 elever i snitt. Y5 menar att det hade behövts mera personal om de haft större grupper. Han går runt medan de arbetar och hjälper dem individuellt. Y5 säger att ”i början innan de lärt sig så mycket om ämnet så kan de dock ha svårt att komma på egna lösningar men då får man försöka hitta paralleller och referenser till deras vardag”

Y5 tycker att en individualiserad undervisning är det bästa om man kan få alla att förstå på sitt sätt hur man löser olika problem. Det kan ju finnas många olika sätt att lösa en uppgift. Y5 menar att han kanske har en lösning men det kan även finnas andra lösningar och det gäller att få eleverna att förstå att deras metod också kan vara rätt. Om det finns olika metoder så kan man inte säga att ens eget sätt är det bästa och inte acceptera andra lösningar.

De saker som eleverna skapar hängs upp på väggen vilket det ger eleverna en tillfredställelse av att se sitt resultat. Y5 menar att det är viktigt att eleverna får självförtroende och självkänsla av det de skapat.

Y5 menar att om man skall kunna bedriva en bra individualiserad undervisning måste man vara observant och att man skall kunna hantera alla olika typer av människor. Man stöter på elever där personkemin inte stämmer men man måste kunna undervisa rättvist.

Utanför klassrummet så tycker Y5 det är viktigt att hälsa på sina elever och även att samtala med lite med dem om andra saker än skolan. På så sätt lär man lättare känna sina elever.

Y5 använder sig av mycket grupparbete.

5.1.2.2 Intervju 6 (Behörig i musik och arbetat som lärare i 17år)

- **Hur ser Y6 på individualiserad undervisning?**

Föredelar: Y6 säger att ”det är det fokus som man som lärare vill ha att se eleven men samtidigt är de det stora dilemman”. Ambitionen är att se alla elever, att möta varje elev där den befinner sig, befästa den nivå eleven har och därifrån utveckla. Y6 talar om ett mantra där de menar att det är viktigt att möta, befästa och utveckla eleverna.

Problem: Y6 säger att han har väldigt olika storlek på sina klasser. Det kan vara ifrån 10-15 till mycket större grupper. Att individualisera i de större klasserna är i stort sätt omöjligt men i de bitarna så är kollektivet det viktigaste. Syftet för kursen är att vi som ett kollektiv skall nå fram

till ett mål. Där är jag som ledare total envåldshärskare. Så det är ju intressant att där är det väldigt långt ifrån individualisering och medbestämmande.

- **Hur arbetar Y6 med individualiserad undervisning?**

Y6 tycker att en viktig bit är att försöka ha ögonkontakt med alla sina elever under lektionens gång. Vidare menar han att det är viktigt att man ser eleverna utanför klassrumssituationer. Att fråga eleverna hur de mår och varför de ser trötta ut osv. Man kan exempelvis sätta sig ner och talar med eleverna på skolgården. Y6 menar att det handlar om relationer. Det upplever han som den stora kicken. ”Att byta tankar med unga människor tycker jag är hur kul som helst”. Men det är en lång process. Direkt när man får en ny klass så får man vara noggrann. Direkt ta ett utvecklingssamtal där man får reda på saker om eleven. Y6 menar att där kan man få signaler om något inte står rätt till. Man får en uppfattning av eleven. Individualisering bygger mycket på de sociala bitarna.

En annan metod som Y6 brukar använda när jag möter en ny klass är att jag tar i hand. Dels får eleverna känna att jag tycker det är kul att de är här men de får också känna att här brukar vi allvar. ”Många blir lite förvånade för de är inte så vana vid det. Men de får en känsla av att här möter vi varandra med respekt. Man får komma ihåg att eleverna är de i centrum. Vi är här för dem”. Y6 nämner också att klassrummen är också organiserade på ett öppnare sätt. Eleverna sitter i en halvcirkel och alla salar har exempelvis inte kateder.

Hur Y6 organiserar tiden mellan föreläsningar, grupparbete och eget arbete beror på vilken kurs.

Det viktigaste är att man varierar.

5.1.2.3 Intervju 7 (Behörig i omvårdnadsämnena och arbetat som lärare i 15år)

- **Hur ser Y7 på individualiserad undervisning?**

Fördelar: Y7 säger att han ”tycker det är jätteviktigt att man har möjlighet till det men det finns problem som försvårar möjligheterna. Man måste inse att olika elever har olika förutsättningar”.

Y7 menar att det finns de som måste jobba, tvätta, passa småsyskon när de kommer hem. En del elever stannar kvar i skolan efter lektionernas slut och gör sina uppgifter där för det finns små möjligheter till det hemma. Y7s erfarenhet är att öppenheten för denna problematik blivit större under de senaste åren. Man talar öppet med läraren om sina problem vilket ställer större krav på lärarnas sociala förmågor. De flesta får mycket hjälp hemma men det finns en grupp som blir större och större som inte har det stödet.

Problem: Y7 menar att man ”har så stora grupper och det är bara pengar det handlar om. Man försöker få in så många elever som möjligt i varje klass. Man skulle vilja dela grupper men det går inte för att pengarna sätter stopp så jag känner att vi är ganska bakbundna”. De klasser Y7 har ligger på runt 25 till 30 elever. Sen har Y7 som läget är nu möjlighet att dela timmar men då får han/hon dela med mig själv. Ena halvan får sitta i eget arbete och andra halvan får arbeta praktiskt och det blir väldigt splittrande för Y7. Han måste använda sig av två olika pedagogiska metoder samtidigt. Så det är ganska tufft att ha den typen av undervisning. Man kan uppleva att man inte sett alla eleverna i ögonen när man går där ifrån efter en lektion och det tycker Y7 är jobbigt.

- **Hur arbetar Y7 med individualiserad undervisning?**

Y7 säger att du ”måste visa att du gillar dina elever. När du möter dem i korridoren eller matsalen så måste du hälsa och prata lite med dom. Jag tror ibland att den bästa undervisningen faktiskt pågår utanför klassrummet.”. Y7 menar att eleverna får se det sociala samspelet och att deras lärare bryr sig om hur de mår. Han menar att det behövs ofta väldigt lite för att det skall ge stora resultat.

Y7 brukar komma lite tidigare och försöka ha en socialkontakt med eleverna när de kommer in i klassrummet. Då har han nästan haft kontakt med alla innan lektionen. Sedan går han runt till alla elever under lektionens gång och försöker samtala lite med alla åtminstone en gång. Y7 menar dock att har man en lektion med mycket katederundervisning så är det inte alltid han får den där kontakten med alla. Men förhoppningsvis så har han haft den innan lektionen startat. Eleverna är också väldigt måna om att man hälsar på dem. Y7 brukar gå en extra runda på morgonen så han har hälsat på de flesta av sina elever någon gång under dagen.

Y7 säger att man måste tycka om eleverna och gilla dom som dom är med alla sina fel, brister och positiva sidor. Man måste själv vara intresserad och engagerad för då får man lättare eleverna intresserad av undervisningen. Det är också bra om eleverna vet lite om en som person. Det behöver inte vara så uttömmande men lite grann i alla fall.

Y7 försöker ha enskilt arbete och föreläsning på varje lektion. Han brukar börja med föreläsning och sedan får de fallfrågor på det som gått igenom. Grupparbete har han lite då och då. Men att man varierar och inte bara gör samma sak hela tiden.

5.1.2.4 Intervju 8 (Behörig i bild, idrott och arbetat som lärare i 2år)

- **Hur ser du Y8 individualiserad undervisning?**

Fördelar: Y8 menar att vi alla är individer med olika behov och förutsättningar vilket gör det svårt för alla att hänga med i samma planering. Läger man ribban någonstans mitt emellan så är det alltid någon som påverkas negativt, de duktiga utvecklas inte och de svaga kanske misslyckas och tappar lusten. Så att se alla individer där de befinner sig är viktigt för att kunna skapa en undervisning som samtliga elever kan ta del av.

Problem: Y8 ser ett par problem. Dels är det svårt att se alla i de klasserna som är större. När man har mindre grupper om 10 så är chansen att lyckas en helt annan. Sedan menar Y8 också att det blir mera planering för läraren att se och ha en individuell undervisning för var elev. Han menar att det inte är möjligt alla gånger då man som lärare redan har mycket att göra.

- **Hur arbetar Y8 med individualiserad undervisning?**

Y8 säger att hon försöker höra och se alla sina elever. Dels så försöker han hitta material efter elevernas intressen och förutsättningar men detta är väldigt tidskrävande så han menar att det är inget som man alltid hinner göra. Y8 lyfter fram eleverna genom beröm och använder deras material som exempel för att visa andra elever hur färdiga produkter kan se ut. Vid en del tillfällen delar han in klassen i smågrupper där eleverna måste ta kontakt med varandra och lära känna sina klasskamrater då de i vanliga fall inte alltid är vana att göra det.

Utanför klassrummet så försöker Y8 ha en bra kontakt med sina elever och hälsa och prata med dem. Eleverna får gärna komma och prata med honom/henne om problem men även andra roligare saker eleverna tycker är viktiga.

Y8 säger också att det är viktigt som lärare att få en bra relation till eleverna. Han säger att en tråkig lärare har svårt att lyckas med sina elever. Att vara öppen, ärlig och våga vara sig själv så eleverna ser att man är en människa som alla andra är viktigt. Eleverna är inte alltid medvetna om personen bakom lärarrollen. Andra bra egenskaper som är bra för att lyckas individ anpassa undervisningen är att vara lyhörd, bestämd, noggrann och sätta eleven i centrum. Man ska vara motiverad och engagerad samtidigt som man måste ta eleverna på allvar.

Hur Y8 lägger tiden på olika metoder är olika. Han menar att variationen är viktig och att de lägger ner den tid som behövs för varje moment. De har dock deadlines efter en tid och de som inte klara så får de göra klart genom läxa.

5.2 Analys av intervjuer

5.2.1 Fördelar gällande en individualiserad undervisning

Samtliga lärare nämner individualisering som ett måste. De flesta respondenterna kommenterade att det är något som står i läroplanen vilket är sant. Lärarna i de yrkesinriktade ämnena nämner också anledningar till varför de tycker det är viktigt vilket var svårt att utläsa av de teoretiska lärarna T1 och T3. T2 och T4 kommenterar att det är viktigt för eleverna i bemärkelsen att de behöver bli sedda som människor. Alltså kommenterar ingen av lärarna i teoretiska ämnen några av de fördelar individanpassad undervisning kan ha i klassrumssituationen som författarna i Ågrens antologi talar om. De svaren som lärarna i de yrkesinriktade ämnena ger fokuserar mera på fördelarna och ser individualiseringen som en hjälp för att nå eleverna. Y6 och Y7 kommenterar bland annat vikten av att lära känna eleverna för att bedriva en god undervisning. De talar också om vikten av mötet med eleverna och insikten i att de också har olika förutsättningar och möjligheter. Y8 ser fördelarna genom att alla elever har en chans att få en bra undervisning efter sina förutsättningar. Alla elever är inte lika och inte heller lika bra på allting och då kan man inte heller begära samma saker av alla elever. Detta är också något Blomqvist beaktar då han har individualiserat sin undervisning i så stor utsträckning att eleverna väldigt sällan gör samma saker.

Skillnaderna mellan lärarna i teoretiska ämnen och lärarna i yrkesinriktade ämnen är i vilken utsträckning man ser till fördelarna. Lärarna i teoretiska ämnen ser individualisering som ett måste enligt styrdokumentet medan lärarna i yrkesinriktade ämnen motiverar fördelarna i en högre utsträckning.

5.2.2 Problem gällande en individualiserad undervisning

När det gäller problem så är samtliga lärare mera överens. Det finns problem och de är viktiga att uppmärksamma för de försvårar verkligen arbetet. Samtliga lärare trycker på det faktum att klassens storlek påverkar chanserna att kunna se varje enskild individ. Detta problem är också något Lipsky betonar. Av mina respondenter så har de flesta enbart klasser omkring 25-30 elever. T2 har en grupp med färre elever och Y5 har enbart halvklasser. Y5 är också den lärare som fokuserar minst på problemen vid intervjun. T2 menar också att det är lättare att se alla elever i den klassen där de är färre men påpekar att den kursen är väldigt styrd av kursplanen. Y6 och Y8 har samma situation med mindre och större grupper och de menar båda att det är stora skillnader.

Det är enklare att lyckas se samtliga i de mindre grupperna samtidigt som arbetsbördan för läraren inte blir lika stor som i de större grupperna. Y7 säger att han själv delar in sin helklass i halvgrupper och delar då tiden med sig själv. Detta är något hon måste göra då utrustningen de behöver inte räcker till för alla. En del lärare kommenterar också att det finns en tidspress som också försvårar möjligheterna men det är frågan om klassernas storlek som dominerar. Y7 menar att det är ekonomin det handlar om i grunden. Kostnaden blir för stor om man skall ge varje elev mera tid och ha färre elever i var klass. Detta påvisas också av Lipsky då han talar om en minskning från 30 till 27 elever betyda att det skulle krävas en 10 procentig ökning av personal. För staten skulle det bli en väldigt stor kostnad men skulle inte betyda för mycket för lärarna som fortfarande hade haft många individer att koncentrera sig på.

Tillskillnad från när vi kollade på fördelarna då lärarna i teoretiska ämnen och lärarna i yrkesinriktade ämnen var mera åtskilda i sina åsikter så är de när det kommer till problemen med en individualiserad undervisning mera överens. De lärarna med mindre elevgrupper märker tydligt att denna möjlighet positivt påverkar chansen för en lyckad individualiserad undervisning.

5.2.3 Hur respondenterna arbetar med en individualiserad undervisning

Respondenternas svar leder naturligt till en uppdelning i arbetet som sker innanför och arbetet som sker utanför klassrumssituationen.

5.2.3.1 Utanför klassrumssituationen

Samtliga lärare nämner vikten av att hälsa på sina elever vid möten i korridor eller andra situationer. Att lära sig elevernas namn snabbt är också något som nämns. T2 menar att det är svårt att bedriva en individuell undervisning innan man inte kan namnen.

Lärarna i yrkesinriktade ämnen nämner i större utsträckning vikten av att ha kontakt med eleverna även utanför undervisningen. Y6 anser att det är viktigt att man talar med eleverna även utanför klassrummet. Ser man att någon mår dåligt så pratar man med den eleven. Han tycker vidare att det är viktigt att ha en bra relation med sina elever. Han sa följande i intervjun ”Att byta tankar med unga människor tycker jag är hur kul som helst”. Vidare tycker Y6 att det är viktigt att man snabbt tar ett utvecklingssamtal med nya elever. Där kan man få reda på viktiga saker om eleven. Man kan exempelvis få signaler om något inte står rätt till. Man kan på så sätt skapa sig en uppfattning av eleven. Y7 beskriver hur hon brukar ta en extra runda i skolan på

morgonen för att träffa och hälsa på sina elever. Han säger i intervjun att den bästa undervisningen faktiskt pågår utanför klassrummet. Y7 menar att eleverna får se det sociala samspelet och att deras lärare bryr sig om hur de mår. Det behöver inte vara några långa meningar men att eleverna ser att lärarna bryr sig. Y8 har samma inställning och menar att eleverna gärna får komma och prata med honom/henne om problem och dylikt eleverna tycker är viktigt.

T2 och T4 tycker också en personlig kontakt är viktig men betonar det i mindre utsträckning. T2 tycker att det är viktigt att kunna se att frånvaro kan ha andra orsaker än att de struntar i skolan. Det är viktigt att veta omständigheterna bakom.

För att sammanfatta så nämner samtliga lärare att en viss kontakt utanför klassrummet kan vara bra. Det som skiljer är vilka metoder man använder och i vilken uträkning man väljer att ha en kontakt utanför sin undervisning. Lärarna i yrkesinriktade ämnen talar i större omfattning med sina elever om saker som inte direkt har med undervisningen att göra. Om de ser att en elev har ett annorlunda sätt än vad som är brukligt så nämnde Y6, Y7 och Y8 att de pratar med eleven och försöker ta reda på att allt står rätt till.

Ågren menar att lärande är hela studiesituationen. Som lärare kan man där påverka exempelvis lärandet med ett positivt arbetsklimat och uppmuntran. Genom detta arbete som görs utanför klassrummet så kan man alltså påverka undervisningen och elevernas resultat positivt. Elever som mår bra gör generellt bättre resultat än elever som mår dåligt.

5.2.3.2 Under klassrumssituationen

Samtliga lärare arbetar relativt begränsat med individualiseringen i undervisningssituationer. Det finns dock lite skillnader och det gäller bland annat hur man ser på ögonkontakten med eleverna. T4, Y6 och Y7 nämner också att de brukar försöka ha ögonkontakt med varje elev någon gång per lektion. T4 motiverar det genom att man kan se om eleverna är med på det undervisningen behandlar. Y6, Y7 och Y8 menar att det är en viktig del av att eleverna skall känna sig sedda.

Annars är lärarna överens om att det individualiserade arbete de genomför är när de går runt till sina elever och har individuella samtal med eleverna om eventuella svårigheter med uppgifter osv. Det är inga lärare som har utvecklat någon speciell teknik för att lyckas se alla. Y8 är den enda som säger att han anpassar lektionsmaterialet efter varje individ. Han påpekar dock att det tar tid och att man inte alltid hinner. Detta är något även Blomqvist förespråkar. Han menar dock

att om en stor del av undervisningen är individanpassad och man har lite gemensamundervisning så räcker tiden till. Blomqvist menar alltså att det alltså är en fråga i vilken utsträckning man är beredd att ha antingen gemensam eller individuell undervisning.

Y6, Y7 och Y7 nämner vikten av variation men enligt mitt resultat så varierar samtliga respondenter sin undervisning. Den arbetsform som används minst är grupparbete. Y5 går dock här emot övriga lärare genom att i mycket stor utsträckning ha grupp arbete och han menar att det inte finns en konflikt mellan den arbetsformen och en individualiserad undervisning.

Av de metoder som medförfattarna i Ågrens antologi talar om så är det ingen av respondenterna som nämner något av dessa utom möjligen Y8 som använder Blomqvist metoder fast i en mindre omfattning. De känner inte heller att de lyckats genomföra en individanpassad undervisning i klassrummet i särskilt stor utsträckning.

6. Diskussion och slutsatser

6.1 Metodkritik

Alla forskningsmetoder har fördelar och nackdelar. Det finns ingen metod som är helt perfekt utan fel och brister. Bryman tar upp fyra nackdelar med kvalitativ forskning

- Kvalitativ forskning är alldeles för subjektiv: Med denna kritik så pekar man på att undersökningens resultat i allt för stor utsträckning bygger på forskarens uppfattning om vad som är viktigt och betydelsefullt. Man menar även att den relation som forskaren och respondenten fått påverkar forskarens uppfattning.
- Svårigheter att replikera en undersökning: Eftersom kvalitativa undersökningar ofta bygger på undersökarens egen uppfinningsrikedom så är det sällan möjligt att göra samma undersökning med samma resultat. Vad forskaren väljer att inrikta sig på är ofta beroende av dennes intresse. Även respondentens svar påverkas av forskaren ifråga. Det kan handla om forskarens beteende, ålder eller kön som tilltalar olika respondenter olika och därmed också ge olika resultat.
- Problem med generaliseringar: I och med att undersökningarna görs med ett litet antal individer i en viss organisation eller bostadsområde så menar kritiker att det är omöjligt att generalisera resultatet till andra miljöer. Alltså kan man inte säga att denna typ av undersökningar är representativ för en population. Den skall istället härledas till teori.
- Bristande transparens: Det finns de kritiker som menar att kvalitativa undersökningar ofta brister i ”genomsynligheten”, det vill säga information om hur undersökningen konkret planerades och genomfördes. Kvalitativa forskningsrapporter har en tendens att vara oklara om hur urvalet gått till.⁵⁴

Jag kan egentligen bara kommentera Brymans punkter genom att hålla med. Dessa punkter är ett problem inom kvalitativ forskning och så även inom mitt arbete. När det gäller de första två punkterna så kan det vara svårt att ändra något då jag är jag. Det som är viktigt är att vara medveten om problematiken och försöka göra sitt bästa för att komma runt de fallor man kan falla i. Gällande tredje punkten så kommer mitt resultat kopplas till teorier i avsnitt 6.2. Fjärde och sista punkten är även den ett problem men jag har försökt att beskriva mina respondenter och hur det urvalet gick till. Sedan kan man beskriva väldigt noga i oändlighet men frågan är vad det

⁵⁴ Alan Bryman, *Samhällsvetenskapliga metoder* (Malmö 2002) s. 269, 270, 271

ger för andra forskare och läsare. Jag tror inte det skulle innebära några oerhörda skillnader för framtida läsare eller forskare inom ämnet.

6.2 Diskussion och slutsatser gällande mitt arbete om individualisering

Nedan så kommer jag diskutera de fördelar, problem och metoder som finns med en individualiserad undervisning. Jag kommer resonera kring den litteratur jag läst och hur den kan kopplas till min undersöknings resultat. Mina egna tankar och reflektioner kommer också dryftas i diskussionen nedan. Dessa kommer dock bygga på läst litteratur och de resultat min undersökning har visat.

6.2.1 Fördelar med en individualiserad undervisning

Jag skrev i teorin om Thomsons metod för att hantera en stökig klass. Sättet Thomson arbetar på i den klassen kan kanske inte användas med anledning av att eleverna aldrig skulle lära sig allt det de behöver om de endast skulle utgå ifrån egna intressen. Thomsons klass var dock väldigt omotiverade gällande studier och hade missat så mycket kurser så college var uteslutet. Där var det viktiga att ge eleverna motivation och självförtroende att göra någonting överhuvudtaget. Jag tror dock det hade fungerat att starta en kurs i exempelvis samhällskunskap på det sättet. Dels får man som lärare en bra grund i elevernas intressen och vardag och eleverna får en ingång i kursen som de borde uppskatta. Ågren menar att man måste möta eleverna där de befinner sig. Jag tror att kopplingen mellan ett demokratisk arbetssätt och en individanpassad undervisning är viktig. Om man använder demokratiska metoder i undervisningen, vilket läroplanen också säger, så borde konsekvenserna bli att eleverna får ett större medbestämmande över utbildningen. Eleverna får vara med att bestämma innehåll och arbetsmetoder något också Blomqvist betonar vikten av i min teori del.

Beträffande min undersökning så var det få av de lärare i teoretiska ämnen som kunde beskriva fördelarna i klassrummet. De betonade att det var viktigt för eleverna att bli sedda och uppmärksammade som människor men i klassrummet så arbetade de inte individanpassat. Bland lärarna i yrkesinriktade ämnen var det flera som betonade att det var viktigt att lära känna eleverna för att genomföra en god undervisning. Kan dock nämnas att även om de betonade fördelarna mera än de lärarna i de teoretiska ämnena så var det ingen extremt stor nyansskillnad. Att fördelarna inte framhövs så mycket kan dels bero på att jag inte tryckte på frågan i

tillräkligt stor utsträckning vid intervjuerna. Men jag tror att det beror på att lärare generellt har ganska dålig insikt i varför läroplanen säger att det skall bedrivas en individualiserad undervisning. Lärarna nämner nämligen att man skall göra det för att det står i läroplanen men då skall man också veta varför det står. Var misslyckandet ligger vet jag inte. Kanske skolverket skulle informera om vad och varför vissa saker står i läroplanen. Eller kanske det är skolledningarnas ansvar att informera och diskutera detta med sina anställda. Min slutsats är att lärare behöver mera utbildning i vad styrdokumentet vill och hur det motiveras.

6.2.2 Problem med individualiserad undervisning

Det finns en del problem gällande en individanpassad undervisning. Mina respondenter är överens gällande problemen och samtliga betonar storleken på klasserna som den viktigaste biten. De känner att de har för många elever och att de inte hinner med alla i lika stor utsträckning. Denna problematik beskriver jag även i teorin där Lipsky talar om olika problem. Lipsky menar att det blir omöjligt för lärare att ge elever den personliga uppmärksamheten som ett gott lärande kräver. I klasser med många elever så får läraren också spendera mera tid med att hålla ordning i klassen och mindre tid med att bedriva undervisning. Detta fenomen får i sin tur andra negativa effekter. Lipsky menar att gatubyråkrater arbetar i en miljö som maximerar sannolikheten för att utveckla arbetsstress. Han menar också att möjligheten för lärare att bedriva en individualiserad undervisning blir svår då organisationen har behov av att arbetet skall utföras kostnadseffektivt. Detta skapar en konflikt då lärare skall bedriva en individualiserad undervisning men känner att de inte har tid med anledning av klasstorlekarna och den ansträngda ekonomin. Detta får i sin tur konsekvenser för den arbetsstress och rollklarhet som Lipsky menar att lärare känner. Hur skall detta lösas då?

6.2.3 Hur skall man genomföra en individualiserad undervisning?

Alderborg menar som skrivet i teorin att eleven bör vara i centrum. Undervisningen bör i större utsträckning bygga på ett aktivt elevdeltagande där de får vara delaktiga i planering, val av arbetsformer och innehåll. På så sätt kan elever välja saker de är intresserade av. Alderborg menar att man som lärare får bestämma om man skall vara den som bestämmer vad som är viktigt eller låta eleverna vara med. Personligen tror jag att man får kombinera och variera. Men jag anser att elevdeltagande är ett måste för att lyckas med en individanpassad undervisning.

Jag skriver i teorin om Blomqvist metoder för en lyckad individualiserad undervisning. Han menar att allt skall anpassas efter elevernas olika förutsättningar. Eleverna får olika prov, läxor och undervisning. Dock har jag några personligen reflektioner över hans metoder. Jag menar att hans metoder måste väldigt tidskrävande vilket Lipsky och mina respondenter menar att det är brist på. Blomqvist förklarar att tiden räcker till då den gemensamma undervisningen framme vid katedern kraftigt minskats. Så skall man genomföra en totalt individualiserad undervisning så krävs det kraftigt ändrade metoder. Man måste vara beredd på att gå ifrån en undervisning som man skulle kunna klassificera som en mera klassisk sådan.

Mina slutsatser gällande att lyckas bedriva en individualiserad undervisning är dels att variation är viktigt. Jag tror inte att man får en perfekt undervisningssituation genom att kopiera någon av de metoder jag skriver om i teorin. Man kan använda tips men att gå igenom vissa saker gemensamt tror jag kan ha en del fördelar. Vissa baskunskaper bör samtliga elever tillskansa sig och jag ser inga problem att läraren går igenom dem gemensamt. Men annars har metoderna många fördelar och att använda sig av tips tror jag ökar möjligheten för en individanpassad undervisning.

Mina respondenter delade upp arbetet med deras sätt att individualisera i två delar, dels innanför och dels utanför klassrumssituationen. Utanför så betonar de vikten av att hälsa på sina elever. Lärarna i yrkesinriktade ämnen betonar också i större utsträckning vikten av att tala med eleverna utanför klassrummet och ha en kontakt med eleverna om man ser att de mår dåligt t.ex. Om de ser att en elev har ett annorlunda beteende än vad som är brukligt så nämnde lärarna i de yrkesinriktade ämnena att de försöker tala med eleven och försöker reda ut om något står fel till. Därmed inte sagt att lärarna i de teoretiska ämnena inte skulle göra detsamma men de betonade inte det vid intervjuerna.

I klassrumssituationen hade ingen respondent några handfasta metoder som liknade de metoderna jag skrev om i teorin. Den individanpassning av undervisningen respondenterna ansåg sig ha genomfördes dels genom individuell hjälp men också genom individuella samtal. Ett mönster jag såg i undersökningen var att lärarna i de teoretiska ämnena hade katederundervisning i större utsträckning vilket leder till att en individualiserad undervisning försvåras.

6.3 Praktiska tillämpningar

Jag tror man måste kunna acceptera nya metoder för att man skall lyckas tillämpa en individualiserad undervisning i klassrummet. Man bör ha en begränsad del av föreläsningar för enligt läst litteratur och utförd undersökning så försvårar det möjligheten till att se varje individ. Sedan bör man ha en undervisning som är demokratisk och elevanpassad. Det medför större möjligheter för eleverna att utgå ifrån sina egna förutsättningar, intressen och behov. Som lärare är det bra om man är öppen och lyhörd för elevernas tankar, åsikter och intressen. Det är först då du kan nå resultat. Att eleverna har en stor tillit till läraren och dess tankar är av fördel. Har man denna utgången för att individualisera sin undervisning anser jag man har stora chanser att lyckas.

Utanför klassrummet så gäller det också att se sina elever vilket mina respondenter också ansåg var av vikt. Det kan handla om att hälsa, att prata och göra sina elever medvetna om att man ser och bryr sig om dem. Du ökar då dina chanser för att få en lyckad relation till dina elever. Eleverna känner sig sedda och uppskattade vilket gör att de får bättre självförtroende och förtroende för dig som lärare, dina tankar och det du vill åstadkomma.

6.4 Förslag till vidare forskning

Jag tycker det skulle vara intressant med en större kvalitativ forskning på området. Det skulle göra undersökningens reliabilitet starkare. Skulle också vara intressant och se om resultatet skulle bli detsamma. Andra infallsvinklar man skulle kunna utveckla kan vara att gå djupare in på de sakerna som påverkar de olika grupperna så som ekonomi och klasstorlekar. Jag tog reda på respondenternas klasstorlekar och hur den påverkade men man hade kunnat utveckla denna biten något mera. Men en diskussion omkring hur resurserna lägga på olika program och vilka konsekvenser det skapar hade varit intressant att se.

Diskuterat problematiken med rektorer och andra ansvariga för svenska utbildningssystemet. Min undersökning har också koncentrerat sig på lärarnas uppfattningar och reflektioner. Man hade kunnat i ett annat arbete istället koncentrera sig på elevernas tankar kring individualisering och dess påverkan över dem.

Referenser

Böcker:

Lpf 94, 1994: *Läroplan för de frivilliga skolformerna* Stockholm.

Lgy 70, 1975: *Läroplanen för gymnasieskolan* Stockholm.

Informationsförlaget, Lärarförbundets förlag och författarna, 1996: *Pedagogisk uppslagsbok*
Stockholm

Vinterek, Monika, 2006: *Individualisering i ett skolsammanhang* Kalmar.

Ågren, Lena, 1997: *Att arbeta individ anpassat i gymnasiet* Kalmar.

Lipsky, Michael, 1980: *Street-level bureaucracy – Dilemmas of the individual in public services*
United states of america, New York.

Bryman, Alan, 2002: *Samhällsvetenskapliga metoder* Malmö.

Befring, Edvard, 1994: *Forskningsmetodik och statistik* Lund.

Strömquist, Siv, 2003: *Skrivboken* Kristianstad.

Thomson, George J & Jenkins, Jerry B, 2002: *Verbal judo: om konsten att övertyga* Finland.

Artiklar:

Wong, Joe T.Y. & Hui, Eddie C.M, 2006: Research notes - power of expectations: *Property Management*. Skrifter utgivna av Emerald. England. S. 496-506

Bilaga 1:

Intervjuguide

Förord:

- Berätta varför jag gör min undersökning och vad den handlar om.
- Fråga om jag får spela in intervjun på band.

Frågor

Bakgrund:

- Hur länge har du arbetat som lärare?
- Hur länge har du arbetat på denna skola?
- Eventuell annan bakgrund?

Om individualisering:

- **Hur ser du på individualiserad undervisning?**
 - Vilka fördelar ser du med individualisering?
 - Vilka problem ser du med individualisering?
 - Har du sett någon förändring av arbetet med individualisering under din yrkestid?
 - Är begreppet något som har diskuterats eller diskuteras på skolan?
- **Hur arbetar du med individualiserad undervisning?**
 - Hur arbetar du för att se alla elever? Även de tysta och tillbakadragna
 - Hur påverkar klass samansättningen undervisningen? I vilka klasser är det lättast/svårast att se alla?
 - Några speciella metoder som är bra?
 - Hur ska en lärare vara för att det skall bli en bra individualiserad undervisning?
 - Hur fördelar du tiden mellan föreläsningar, grupparbete och eget arbete?

Tack för din medverkan!

Fråga om jag får återkomma om det skulle finnas några frågetecken eller om jag skulle behöva komplettera något.